

25 november, 2021

*Reactie van Steunpunt Onderwijs het Gehandicapte Kind
op de internetconsultatie Besluit experiment onderwijszorg arrangementen (OZA)*

Steunpunt Onderwijs het Gehandicapte Kind reageert graag op het Besluit experiment onderwijszorgarrangementen (OZA).

Het Steunpunt Onderwijs is een project van Nederlandse Stichting het Gehandicapte Kind. Wij bieden advies en ondersteuning aan ouders van kinderen met een beperking die dreigen vast te lopen in het onderwijs of niet het onderwijs krijgen dat bij ze past. Het Steunpunt adviseert ook scholen en andere professionals over oplossingen in deze situaties.

Het vertrekpunt van ons werk is het recht van ieder kind op goed onderwijs, het liefst in een schoolsetting met leeftijdsgenoten in de buurt. Het VN Kinderrechtenverdrag (IVRK) en het VN Verdrag-Handicap (VRPH) vormen onze leidraden, die allebei uitgaan van het realiseren van een inclusief onderwijssysteem.

Dit voorstel, Experiment OZA, beoogt experimenten mogelijk te maken om onderwijs te realiseren voor jongeren tot 21 jaar met een complexe ondersteuningsbehoefte op het gebied van onderwijs en zorg, die binnen het regulier of het speciaal onderwijs niet tot ontwikkeling komen. Dit zijn precies de jongeren waarover wij hulp- en adviesvragen ontvangen.

Wij constateren vanuit ons project dat inderdaad veel kinderen uitvallen, vooral uit het reguliere onderwijs, maar ook steeds vaker uit het speciaal onderwijs¹, omdat scholen en samenwerkingsverbanden vaak niet in staat zijn om effectief maatwerk te kunnen leveren. Deze ontwikkeling betekent dat meer kinderen vanwege hun beperking geen enkele vorm van onderwijs krijgen en minder in staat worden gesteld zich optimaal te ontwikkelen en contacten te leggen met leeftijdsgenoten zonder beperking. Deze kinderen zouden met meer maatwerk wel kunnen instromen in onderwijs.

Het is erg belangrijk dat er aanhoudende aandacht is voor behoefte aan maatwerk. Al in 2013 heeft toenmalige kinderombudsman Marc Dullaert gezegd dat 'het huidige onderwijssysteem is in beton gegoten, terwijl deze kinderen om flexibele oplossingen vragen'²

Helaas, als het om het faciliteren van broodnodige maatwerkvoorzieningen gaat denken wij niet dat dit experimentvoorstel veel zal veranderen voor deze groep. Er is weinig aandacht voor de positie van het kind zelf; veel kinderen zullen niet mee kunnen doen in onderwijs; er is geen aandacht voor inclusie in reguliere scholen; financiering uit bestaande extra ondersteuningsmiddelen zullen niet

---

¹ Meerdere casussen waar het Steunpunt Onderwijs het Gehandicapte Kind betrokken is geweest de afgelopen jaar gaan over kinderen die zijn toelating tot speciaal onderwijs geweigerd omdat ze beschouwd werden als niet in staat deel te kunnen nemen aan het 'reguliere speciaal onderwijs', zoals recent genoemd door een schoolleider van een Cluster 4 school. Dat betekent dat ze niet 'schoolrijp' werden geacht en ze werden op de kosten van gemeentes naar zorginstellingen gestuurd, vaak zonder vrijstelling van de leerplicht.

² <https://www.dekinderombudsman.nl/nieuws/maak-onderwijs-op-maat-mogelijk-voor-thuiszittende-kinderen>

toereikend zijn en kunnen een averechts effect hebben op extra ondersteuning voor de kinderen die niet meedoen in de projecten. Er is al veel bekend over de belemmeringen die een rol spelen bij de uitval van kinderen met een beperking uit het onderwijs. Het Steunpunt vreest dat het idee dat het introduceren van deze experimenteer periode eerder een vertraging is van aanpassing van wet- en regelgeving dan iets anders.

Rechtspositie van het kind wordt niet erkend

De rechtspositie van kinderen en minderjarigen als dragers van het recht op onderwijs is onvoldoende verankerd in huidige onderwijs wet- en regelgeving, ondanks het feit dat beide genoemde verdragen geratificeerd en in werking getreden zijn in de Nederlandse rechtsorde: het IVRK sinds 1995 en het VRPH sinds 2016. Kinderen zijn erkend als zelfstandig drager van het recht op onderwijs. In de praktijk wordt hun recht vaak beknot door organisatorische belangen. Dit wetsvoorstel ambieert ruimte te creëren voor experimenteren maar stelt geen kader voor om de ondersteuningsbehoeftes van de ruim 15.000 kinderen met een beperking en andere kinderen die zijn vrijgesteld van leerplicht wegens hun handicap en tussen wal en schip vallen, centraal te stellen in het opzetten en uitvoeren van de experimenten.

Geen waarborg voor de mening van ouders en kinderen en jongeren zelf

Scholen worden gestimuleerd om experimenten op te zetten om zorg en onderwijsgelden te combineren in de op te zetten projecten. Oplossingen worden geboden vanuit aanbod, vanuit projecten, in plaats vanuit de mening, kwaliteiten en kenmerken en behoeftes van het kind als vertrekpunt voor een individuele maatwerk oplossing. Er is geen waarborg in het voorstel voor de inbreng van het kind of jongeren.

Geen oog voor beter faciliteren van gerichte ondersteuning van kinderen in het reguliere onderwijs

Terwijl de staat verplicht is om het onderwijssysteem geleidelijk te transformeren in een inclusief onderwijssysteem, is er geen specifieke aandacht in dit voorstel voor deelname van kinderen met complexe ondersteuningsbehoefte in het reguliere onderwijs. Doordat scholen en samenwerkingsverbanden niet verplicht zijn om in de richting van inclusief onderwijs te werken is er geen garantie dat de experimentele projecten de vraag gaan beantwoorden over hoe het reguliere onderwijs inclusiever gemaakt kan worden.

Voorstel OZA betekent uitstel voor individuele maatwerk tot minstens 2030

Dit voorstel voor OZA volgt op een eerdere periode van experimenteren, met 15 'proeftuinen'. Het is onduidelijk waarom de ervaring met die experimenten niet voldoende is om de belemmerende factoren benoemd in de Memorie van Toelichting als gevolg niet nu al verder te analyseren. De factoren die geïdentificeerd als belemmerend voor maatwerk zijn: regels mbt onderwijstijd, inhoud van het onderwijs, locatie van het onderwijs en bekostiging in het onderwijs. Deze factoren zijn nu al te analyseren en evalueren voor omzetting in betere wetgeving. In plaats van de al bekende factoren in een analyse te nemen wordt er verder geëxperimenteerd. Dit heeft gevolgen voor kinderen en jongeren met een complex ondersteuningsbehoefte in de komende jaren:

1. Het is hoogst waarschijnlijk dat het om veel minder dan de beoogde 10.000 kinderen zal gaan. Complexe ondersteuningsbehoefte gaat niet over in 8-10 maanden wat doorstroom ernstig zal belemmeren. De bedoeling van de Ministerie is dat de projecten gefinancierd worden uit een deel van bestaande extra ondersteuningsmiddelen per samenwerkingsverband. Het is zeer onwaarschijnlijk dat ieder van de beoogde 80 projecten 125 kinderen en jongeren kunnen faciliteren gedurende een periode van vijf jaar zonder dat er ook extra financiering komt.

2. Ook als de projecten op volle toeren draaien, blijven er nog altijd 5.000 thuiszitters die niet zullen meedoen in een project. Omdat de samenwerkingsbanden 2.5% van hun budget hieraan gaan besteden is er ook nog het risico als gevolg daarvan dat ze elders moeten korten en dat er minder extra ondersteuningsgeld beschikbaar zal zijn voor kinderen met minder complexe ondersteuningsbehoefte, maar die zonder extra ondersteuning ook buiten de boot zullen vallen.

3. Voor de duur van het projectperiode zullen geen andere kinderen profijt hebben van een verruiming of verbetering van wet- en regelgeving, wat betekent dat het systeem niet ruimer kan worden tot 2030.

Wij zien voor de jongeren en kinderen die wij adviseren weinig positieve verandering door het experiment OZA en pleiten ervoor nu al gebruik te maken van de kennis die al opgedaan is in de eerdere experimenteerregeling en elders om de lacunes en belemmeringen in bestaande wet- en regelgeving te analyseren.

Voor onze analyse van de belemmeringen die in het Nederlandse onderwijs bestaan voor kinderen met een beperking verwijzen we u naar de rapportage: Belemmeringen en aanbevelingen in de zoektocht naar inclusief onderwijs³ en de rapportage Passend onderwijs langs de lat van het Europees Sociaal Handvest van Defence for Children.⁴

---

³ Belemmeringen en aanbevelingen in de zoektocht naar inclusief onderwijs.

<https://defenceforchildren.nl/actueel/nieuws/onderwijs/2019/belemmeringen-en-aanbevelingen-in-de-zoektocht-naar-inclusief-onderwijs/>

⁴ Passend onderwijs langs de lat van het Europees Sociaal Handvest. Defence for Children 2019.

<https://defenceforchildren.nl/media/3513/passend-onderwijs-langs-de-lat-van-het-europees-sociaal-handvest-def.pdf>